

SOP dag

20 november 2019

Lesson Study

**Met collega's op een systematische manier werken aan
het primaire proces**

Workshop:

Karin Smit
Onderwijsadvies en Training, Universiteit Utrecht

Workshop Lesson Study

Programma

Wat is Lesson Study?

Lesson Study in een snelkookpan: Een paar ingrediënten

- De discrepantie analyse
- De CIMO methode
- Data verzamelen

Tijd voor vragen

Wat is Lesson Study?

In een Lesson Study werkt een team van docenten samen aan het ontwerpen, uitvoeren en onderzoeken van een les/werkgroep/college, verder 'bijeenkomst'. Het vertrekpunt voor deze bijeenkomst is de onderwijspraktijk van de teamleden en hun vragen en interesses ten aanzien vakinhoud, uitvoering en leeropbrengst. Het gaat niet om de perfecte bijeenkomst, maar om het verwerven van professionele kennis door onderzoek te doen naar de eigen onderwijspraktijk. De focus ligt nadrukkelijk op het leren van de studenten.

In de Lesson Study doorloopt het team een cyclisch proces van ontwerpen en onderzoeken, bestaande uit vijf fasen en een pas-op-de-plaats voor reflectie en disseminatie:

Opbrengsten

Naast een variëteit aan ontworpen en uitgetroefde bijeenkomsten, leidt Lesson Study vooral tot een systematisch manier om naar (eigen) onderwijsbijeenkomsten te kijken, tot verdieping van vakinhoudelijke en –didactische kennis, ontwikkeling van samenwerking en collegiale netwerken, een versterking van de focus op het leren van de studenten en een versterking van de motivatie en het professioneel zelfvertrouwen van de teamleden.

Voor heel even zijn jullie zelf een Lesson Study team.

Opdracht 1: Maak een discrepantie analyse

Vorm een team van 4 a 5 mensen.

Jullie hebben, net als in de casus, het thema van de te onderzoeken bijeenkomst al gekozen: de motivatie van studenten. Om verder te komen, maken jullie samen een discrepantie analyse.

Neem een flipover en maak 3 kolommen.

- 1) Helemaal links de kolom 'zoals het nu is'. Hoe ziet de motivatie van studenten er nu uit? Wat zien jullie in de groep?
- 2) Helemaal rechts de kolom 'zoals ik het zo willen'. Beschrijf zo concreet mogelijk hoe jullie de studenten zouden willen zien, wat stellen jullie je voor bij gemotiveerde studenten?
- 3) In het midden de kolom: de overbrugging. Hoe zouden jullie dit gat kunnen dichten? Wat kun je als docent doen, wat werkt motiverend?

Opdracht 2: Pas de CIMO-methode toe

De CIMO helpt bij het nadenken over de werking van de maatregelen die je wilt nemen in de bijeenkomst die je gaat onderzoeken. Kijk kritisch naar je discrepantie analyse:

- Welke studenten gaat het om, wat kunnen ze, et cetera? **Context**
- Wat willen jullie bereiken? **Outcome**
- Hoe ga je dat bereiken? Wat ga je doen? **Interventie**
- Waarom denk je dat het werkt? **Mechanisme**
Waarom denk je dat deze interventie tot deze outcome leidt?

Kortom:

In deze **Context**, kun je deze **Interventie** inzetten, zodat dit **Mechanisme** in werking treedt, om deze beoogde **Outcome** te bereiken: **CIMO**

Opdracht 3: Instrumenten ontwerpen om data te verzamelen

Hoe kun je zien of je inderdaad bereikt hebt wat je wilde bereiken met de interventie, welke data moeten dan verzameld worden?

Het hangt af van de outcome die we nastreven (het doel), welke data we verzamelen en hoe. Als het gaat om wat we willen zien in de bijeenkomst, zal geobserveerd worden. Als het gaat om de perceptie van leerlingen, is een vragenlijst geschikter. Als het gaat om prestaties van studenten, dan zijn toetsen geschikter. Als het gaat om inzicht in het begrip van studenten, zijn producten geschikter (mind map, essay).

- Kijk naar de Outcome van jullie CIMO.
- Bedenk samen hoe je die Outcome kunt meten.
- Werk in tweetallen een paar vragen, observatiepunten of producten zo concreet mogelijk uit.

Lesson Study: een geschikt instrument voor professionalisering

- Samen. Je staat er niet alleen voor. Leren in teamverband is inspirerend.
- Focus op het primaire proces.
- Lef. Het maakt dat mensen meer durven, buiten hun comfort zone durven te treden. Een samen ontworpen bijeenkomst betekent een gedeelde verantwoordelijkheid.
- Concreet. Niet praten over een bijeenkomst maar doen.
- Uitwisseling.
- Herkenning en deel worden van de beroepsgroep. Door het gezamenlijk uitspreken van een thema of 'probleem' (ik ben niet de enige die dit lastig vindt).

De fases nader omschreven

1. **Formuleren van een praktijkvraag en leerdoelen:** bij de LS selecteert een team van docenten (doorgaans 3-60 een gezamenlijk doel, vertrekkend vanuit een praktijkvraag. Hierbij kun je denken aan vakspecifieke vragen, zoals hoe je bepaalde vakinhoudelijke concepten aanleert, maar ook bredere vragen, zoals omgaan met verschillen tussen studenten of hoe je een vaardigheid als kritisch denken stimuleert. Het team bepaalt hiermee de leerdoelen van de LS.
2. **a. Ontwerpen van de te onderzoeken bijeenkomst:** op basis van de praktijkvraag ontwerpt het team een bijeenkomst. Het verschil met het ontwerpen van een 'gewone bijeenkomst' is in de eerste plaats dat de bijeenkomst met collega's samen wordt ontworpen en dat theoretische onderbouwing wordt gezocht. Verder ligt de focus sterk op de praktijkvraag en daarmee samenhangende doelen. Belangrijke elementen in deze fase zijn het voorspellen van de reacties van de studenten op de verschillende onderdelen en het ontwerpen van activiteiten die het denken/de motivatie van de studenten zichtbaar maken (om achteraf te kunnen bepalen of de doelen behaald zijn).
b. Ontwerpen van de studie: het team maakt een plan voor het onderzoek. Hoe gaat het team de bijeenkomst observeren en data verzamelen? Om data te kunnen verzamelen over het leren van studenten is het dus nodig hun leren zichtbaar te maken. Het kan gaan om wat studenten leren, maar vooral om hoe ze leren. Hoe denken de studenten tijdens de bijeenkomst, hoe werken ze met het materiaal, hoe geven ze antwoord op vragen? Om het verzamelen van data te vergemakkelijken ontwerpt het team observatie-instrumenten.
3. **Uitvoeren en observeren van de bijeenkomst:** de bijeenkomst wordt uitgevoerd en het team verzamelt zo rijk mogelijke gegevens over de bijeenkomst door deze te observeren en aanvullend materiaal te verzamelen. De observaties zijn gericht op hoe de studenten leren, op gedrag. Afhankelijk van de vraag worden ook andere data verzameld. Resultaten worden gemeten aan de hand van producten van (paper, tentamen, mindmap, verslag, et cetera). Meningingen en overtuigingen van studenten worden verzameld met interviews of vragenlijsten.

4. **Analyse van de data:** de verzamelde gegevens worden geanalyseerd en besproken in een evaluatiebijeenkomst. De teamleden delen hun observaties en onderzoeken aanvullend bewijsmateriaal, zoals door studenten gemaakt werk. Het doel hiervan is het ontdekken van patronen die belangrijke inzichten op kunnen leveren voor de onderwijspraktijk en het leren van studenten.
5. **De bijeenkomst opnieuw uitvoeren:** op basis van de analyse vindt herontwerp plaats van de bijeenkomst en wordt deze opnieuw gegeven, doorgaans door een ander lid van het LS team. De bijeenkomst wordt opnieuw nabesproken.
6. **Reflecteren op en documenteren van de LS:** het team doet verslag van de LS op zo'n manier dat deze gedeeld kan worden en dat anderen hiervan kunnen leren.